

CELSI

NEWIN – Negotiating Wage (In)equality

Nerovnosti v odmeňovaní na Slovensku

Workshop meeting with social partners Bratislava 24.5.2015

**CENTRAL
EUROPEAN
LABOUR
STUDIES
INSTITUTE**

www.celsi.sk

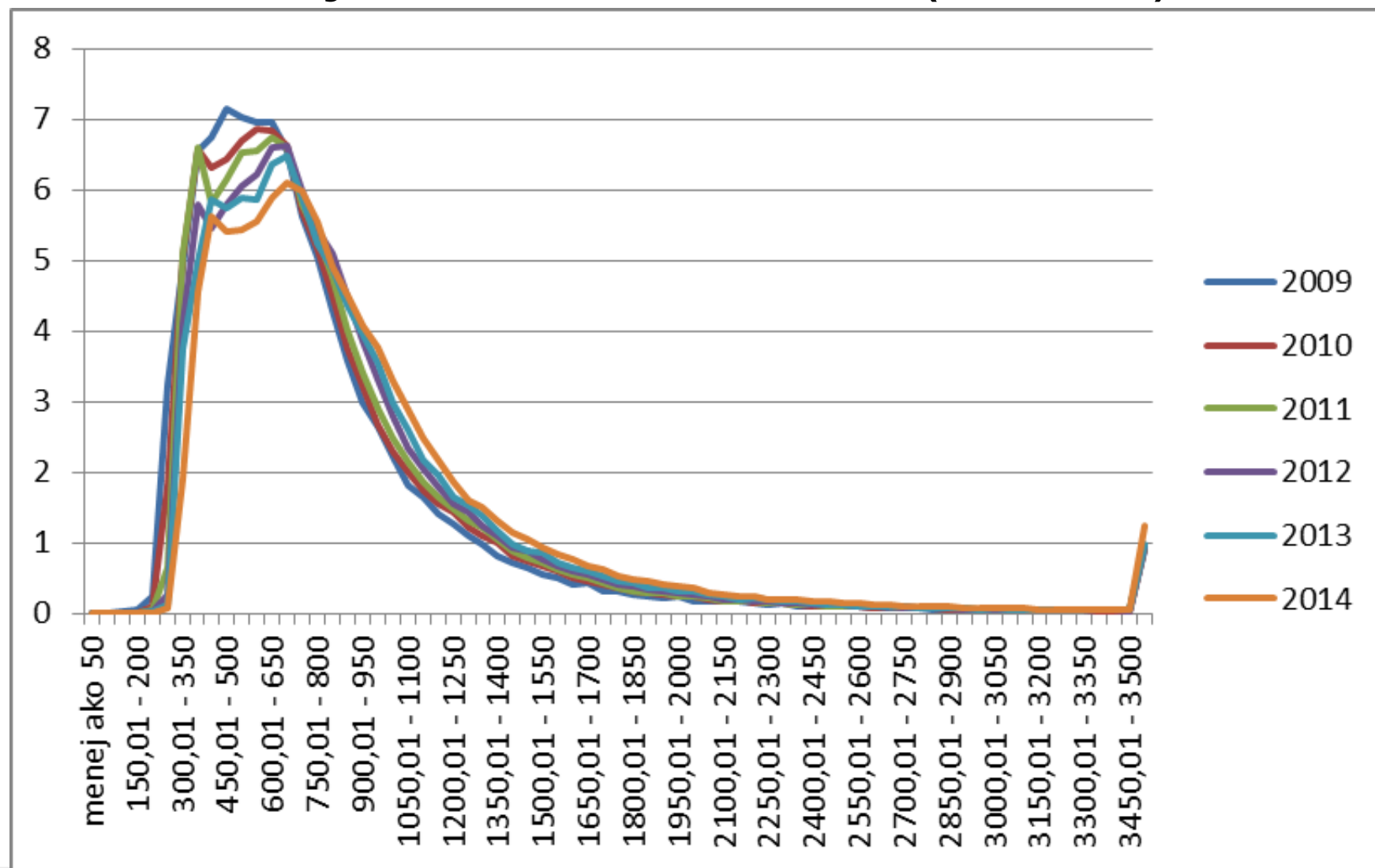
Predstavenie projektu

- Cieľom projektu NEWIN je skúmať úlohu sociálnych partnerov a kolektívneho vyjednávania pri tvorbe mzdových politík a ich vplyvu na nerovnosti v odmeňovaní
- Projekt sa zameriava na štyri sektory – bankovníctvo, automobilový priemysel, maloobchod a vzdelávanie
- Projekt zahŕňa 5 krajín – SK, NL, DE, UK, IT
- Projekt podporila Európska komisia (DG Employment, Social Affairs and Inclusion)

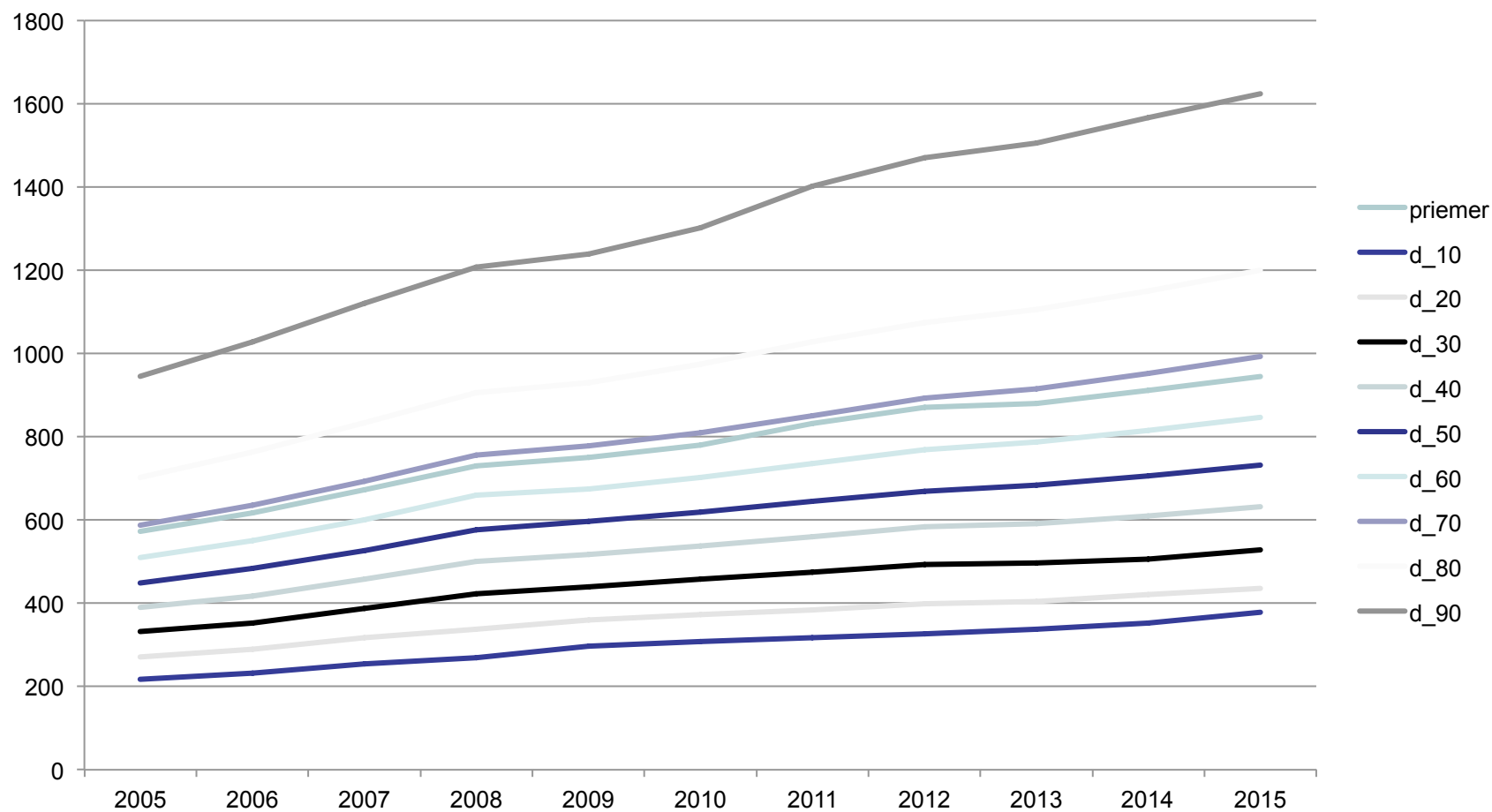
Metodológia

- Analýza dostupných štatistík, vrátane dát od Sociálnej poisťovne k príjmovým a mzdovým nerovnostiam
- Rozhovory so sociálnymi partnermi na národnej (3), sektorovej (8) a podnikovej (4) úrovni
- Skúmanie systémov odmeňovania a kolektívneho vyjednávania na podnikovej úrovni (prípadové štúdie VW, BILLA a VÚB Banka)

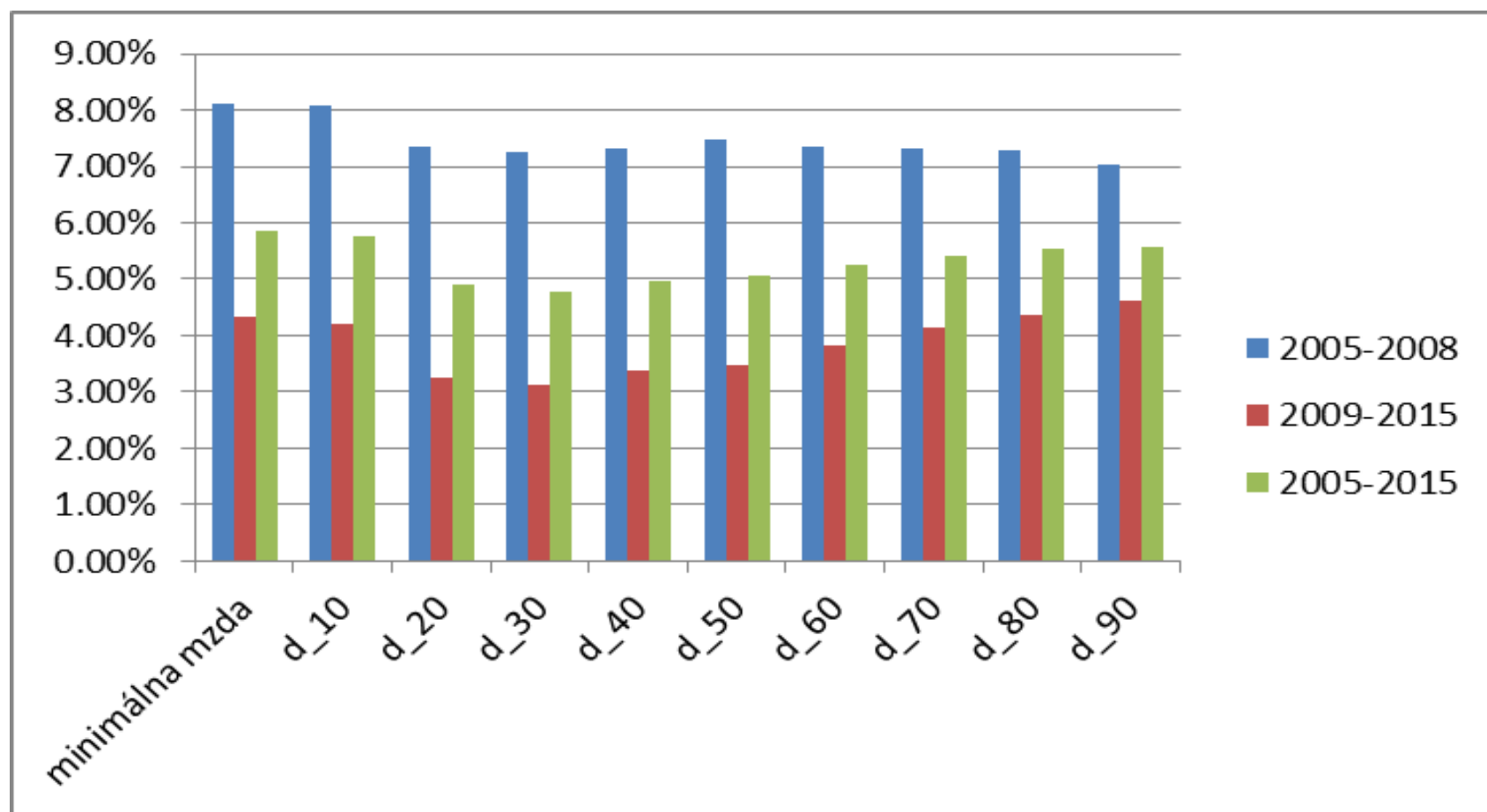
Príjmová distribúcia (ŠÚSR)

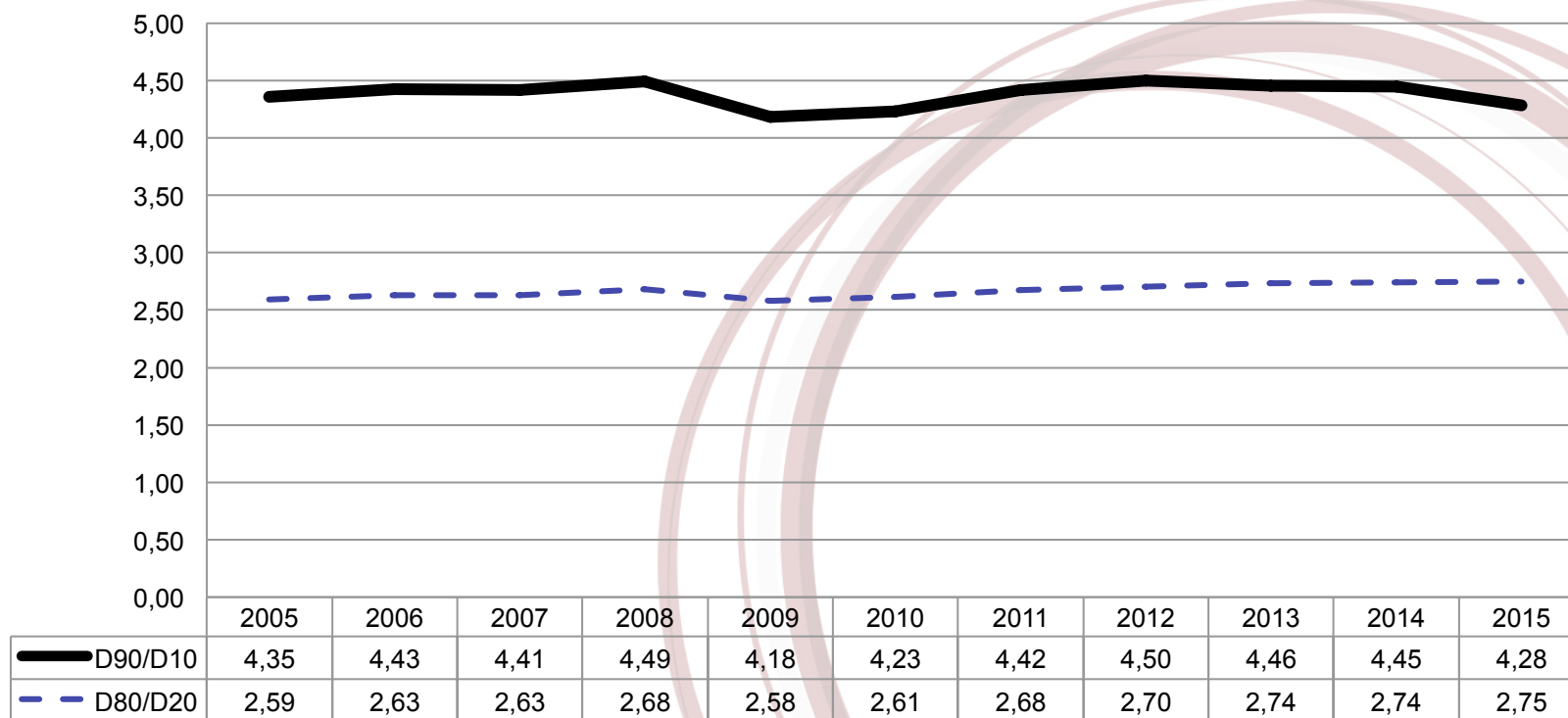
Distribúcia miezd decily (SP)

Priemerný mzdový nárast pred a po kríze

Rozdiel najvyšších a najnižších miezd (D90/ D10, D80/D20)

Mzdové rozdiely podľa vzdelania

	Celkom	Priemysel	Velkoobchod a maloobchod	Bankovníctvo	Školstvo
Total	777	741	790	1278	686
ISCED 2	472	516	479	760	389
ISCED3-4	670	684	669	942	525
ISCED5A	1157	1331	1441	1575	783
ISCED5B	837	888	965	974	675
ISCED6	1319	1826	2800	2059	1169
Share of ISCED6/ ISCED2	2.79	3.54	5.85	2.71	3.01

Rozdiely v odmeňovaní žien a mužov

- Jeden z najvyšších v EÚ
- Mzdové rozdiely v priemere 22-24%
- Najväčšie rozdiely sú v sektoroch, kde na vedúcich pozíciách nájdeme najčastejšie mužov - financie, ICT, priemysel, maloobchod - okolo 30%.
- Naopak školstve s tabuľkovými platmi je rozdiel jeden z najnižších, 13%.

Úloha inštitútov trhu práce pri zmierňovaní nerovností

- Minimálna mzda
 - 7% zamestnancov, 11% mladí do 24 rokov, 9% na východnom Slovensku (IFP, 2016)
 - Momentálne na úrovni 45% priemernej mzdy
 - Zvyšovanie dôležité pre najnižšie príjmové skupiny
- Kolektívne vyjednávanie
 - Hodinová mzda v podnikoch s KZ o 1 euro vyššia (Trexima, 2014)
 - Pokles pokrytia kolektívnymi zmluvami - 60 % zamestnancov v 1993 na 13,3% v 2013 (ICTWSS, 2015)
- Rozširovanie kolektívnych zmlúv
 - Dopad doteraz platného rozširovania je takmer zanedbateľný (NBS, 2014)
 - Posiluje ale úlohu sociálneho dialógu

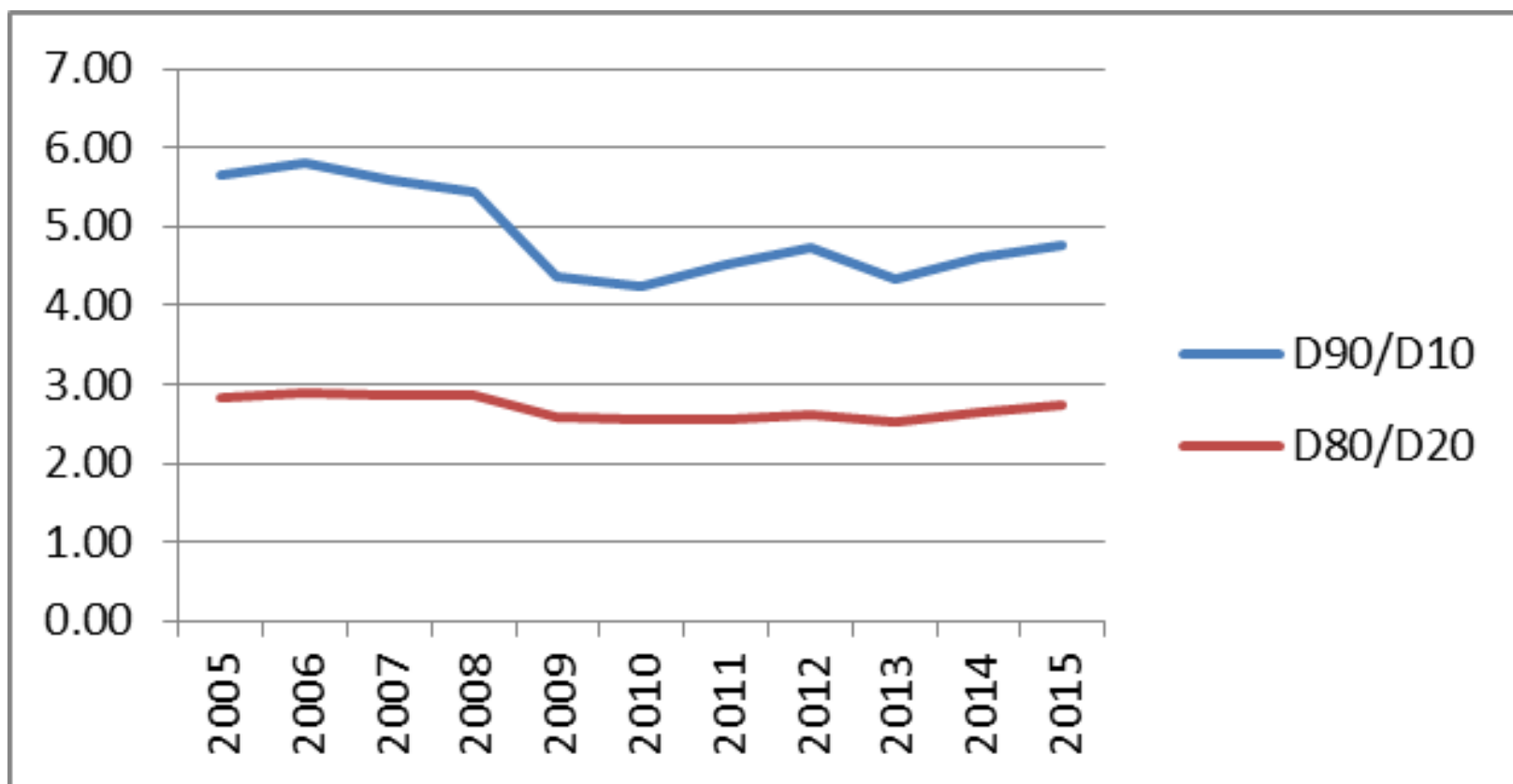
Odvetvia

An abstract graphic consisting of several overlapping, semi-transparent red circles of varying sizes, located in the bottom right quadrant of the slide.

Bankovníctvo

- Zamestnanosť = 1.9% (42 000 ľudí)
- Priemerná mzda = 1,673€ (muži = 2310€; ženy = 1398€
→gpg = 40%); median = 1,236 €; minimálna mzda v KZ
(2016) = 500€
- **Identifikované nerovnosti**
 1. Nerovnosti v odmeňovaní mužov a žien
 2. Nerovnosti v odmeňovaní medzi novoprijatými zamestnancami a služobne staršími kolegami na rovnakej pozícii.
 3. Nerovnosti v odmeňovaní medzi vekovo staršími a mladšími zamestnancami.
 4. Regionálne nerovnosti v odmeňovaní, viditeľné najmä na východnom Slovensku.

Vývoj mzdových nerovností Bankovníctvo

Bankovníctvo

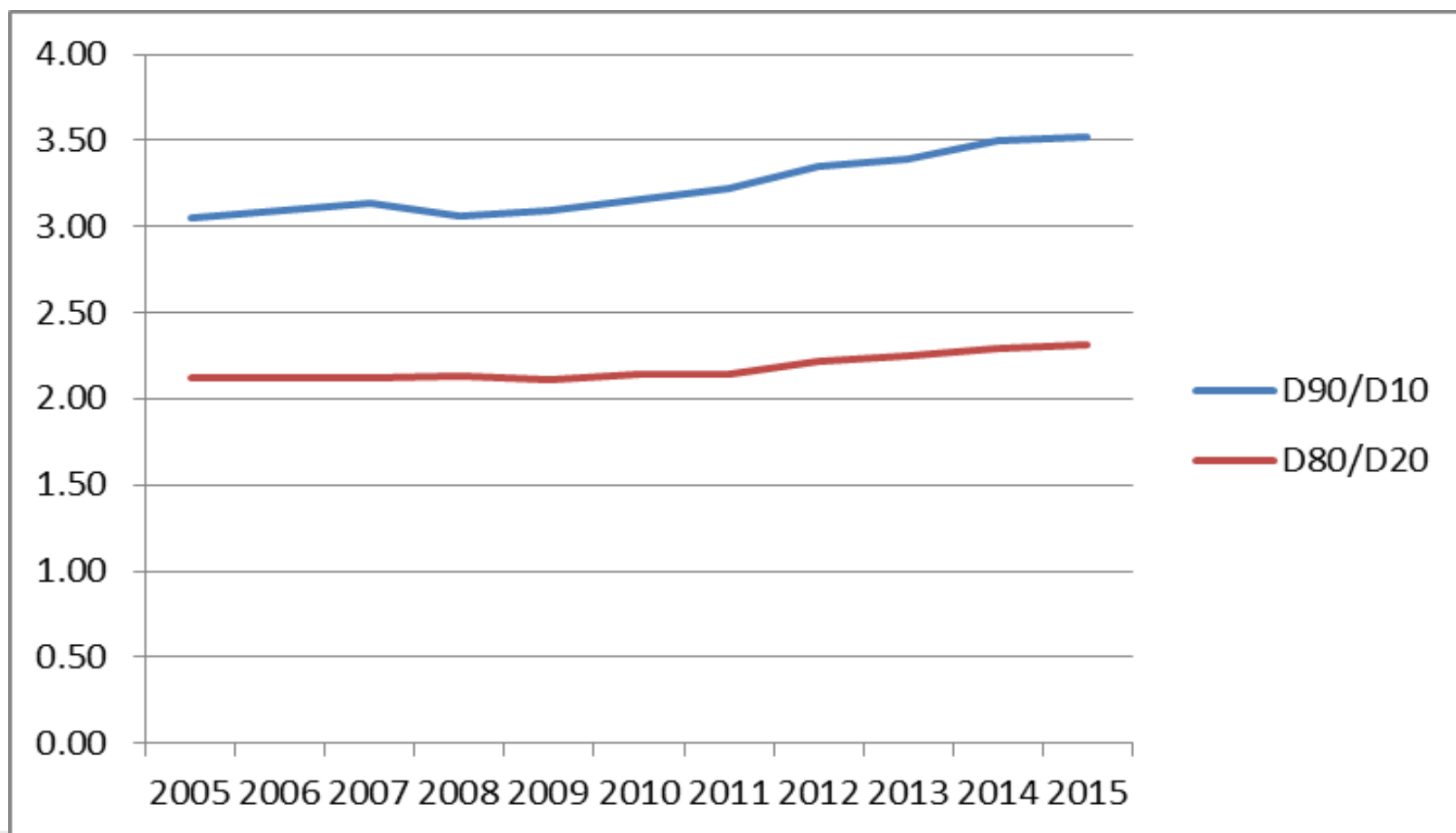
- **Kolektívne vyjednávanie v sektore:**
- Formálne organizovaný sektor: Slovenská banková asociácia (28 zamestnávateľov – takmer celé odvetvie) pokrytie KZ - 90%, OZ PPaP (4500 zamestnancov)
- Aktuálna zmluva (2014-2016): 1,5% mzdový nárast, diskusia o mzdovom náraste na 2016 - 0 alebo 0,5% (aktualizácia od soc. partnerov)
- **Sociálni partneri:**
 - Odbory vnímajú odlišné štandardy pre slovenské dcérske banky a zahraničné matky
 - Zamestnávatelia: nižšie fixné mzdy, väčší dôraz na pohyblivú zložku mzdy

Záver: organizovaný sektor ale s obmedzenými možnosťami zvyšovania miezd cez KV

Školstvo

- Zameranie projektu: regionálne školstvo
- Zamestnanosť = 7,5% (165 000), 127 000 v regionálnom školstve
- Priemerná mzda = 813 € (muži = 900€; ženy 76% všetkých zamestnancov = 788€ →gpg=12.4%); median = 747 €;
- Mzdové tarify stanovené zákonom o verejnej správe
- **Problémy:**
 - Nízke mzdy
 - Prílišná rovnosť v odmeňovaní (regionálne rozdiely sa neodrážajú v mzdách)
 - nízke mzdy pre začínajúcich učiteľov
 - pre niektoré kategórie nepedagogických zamestnancov sú tarify nižšie ako je minimálna mzda

Vývoj mzdových nerovností Školstvo

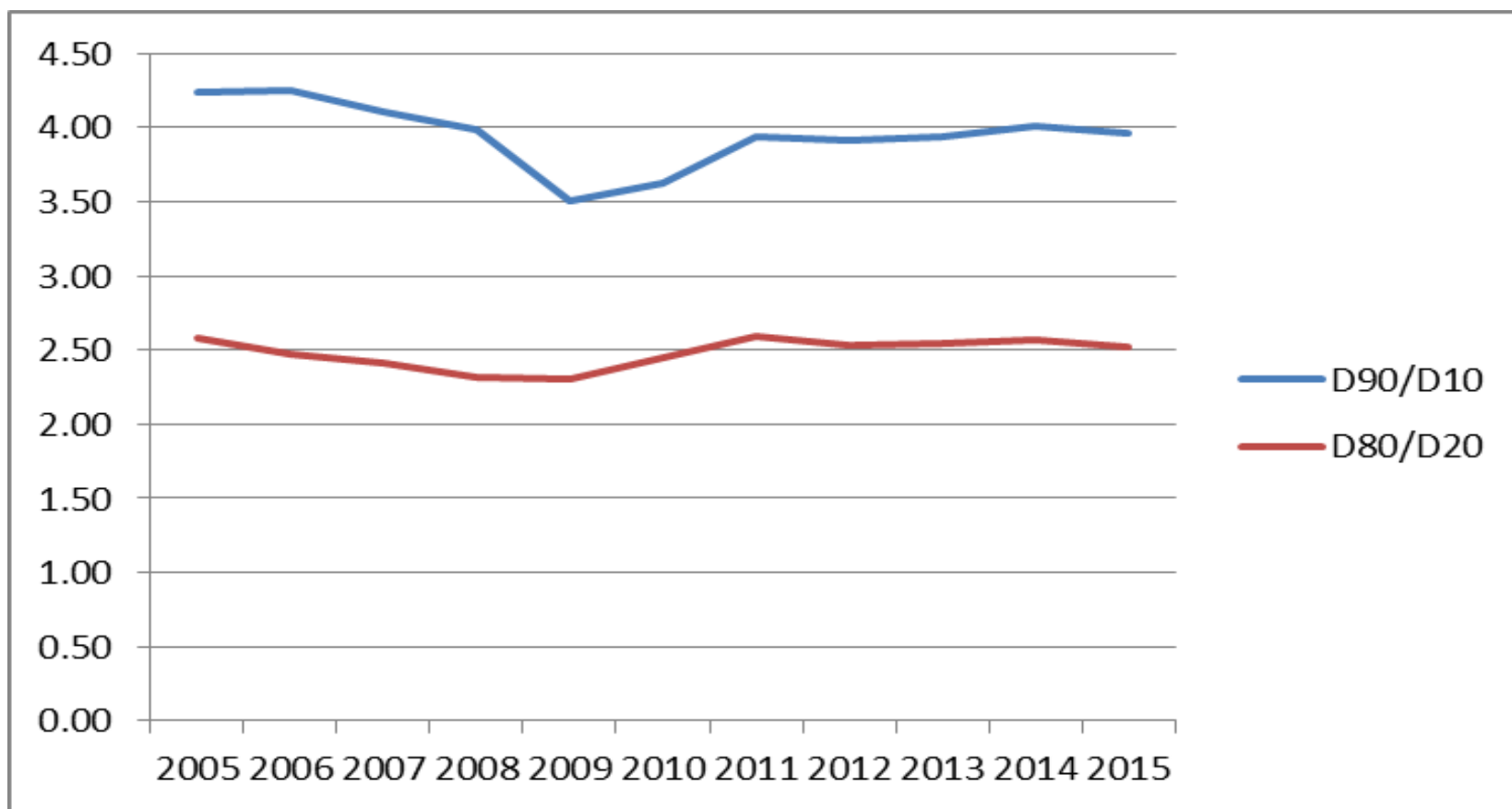
Školstvo

- **Kolektívne vyjednávanie v sektore:**
- Sektorová kolektívna zmluva je súčasťou KZ pre verejný sektor a tiež prebieha KV samostatne pre školstvo
- Súčasná KZ: z októbra 2015: 4% nárast ('15: 1,5%)
- **Sociálni partneri:**
 - Tradičné odbory nepovažujú regionálne mzdové nerovnosti za problém
 - Vznik nových školských odborov, Iniciatíva bratislavských učiteľov – kritika nízkych miezd, regionálne málo dorovnanú mzdu
- *Záver: SD vo verejnom priestore je limitovaný alokáciou verejných prostriedkov; veľmi diskutovaná mzdová rovnosť – potenciálne zmeny v odmeňovaní*
- *Po kríze ale vidíme mierny nárast nerovností v sektore. Dôvodom môže byť nárast skrátených úvazkov.*

Automobilový priemysel

- Dôležitý sektor slovenskej ekonomiky: 27,5% celkových tržieb v priemysle
- Zamestnanosť = 2,7%, priemerná mzda Q2'15 = 1280 €
- Rozdiel v odmeňovaní mužov a žien: 30 %
- **Zdroje nerovností:**
 - Sektorové vs. podnikové mzdové tarify
 - Dualizácia trhu práce (rastúci podiel flexibilných foriem práce, najmä agentúry)
 - Flexibilizácia plných úväzkov cez flexikonto
 - Flexibilná časť mzdy často vyplácaná podľa nejasných pravidiel a teda založená na úsudku nadriadeného

Vývoj mzdových nerovností Automobilový priemysel

Automobilový priemysel

- **Kolektívne vyjednávanie v sektore:**
 - KZVS ako jedna z mála upravuje mzdové tarify, vzrastá však úloha podnikových kolektívnych zmlúv
 - Kolektívna zmluva obsahuje len nízke tarify 365 – 820 vs. 648-1676 € vo VW
- **Sociálni partneri**
 - Na strane odborov najsilnejší odborový zväz KOVO
 - Na strane zamestnávateľov ZAP, ktorý ale KV nevyjednáva, miesto toho Zväz strojárskeho priemyslu (ZSP) uzatvára KZVS
 - Snaha odborov zvyšovať tarify fixnou čiastkou pomáha predchádzať nerovnostiam

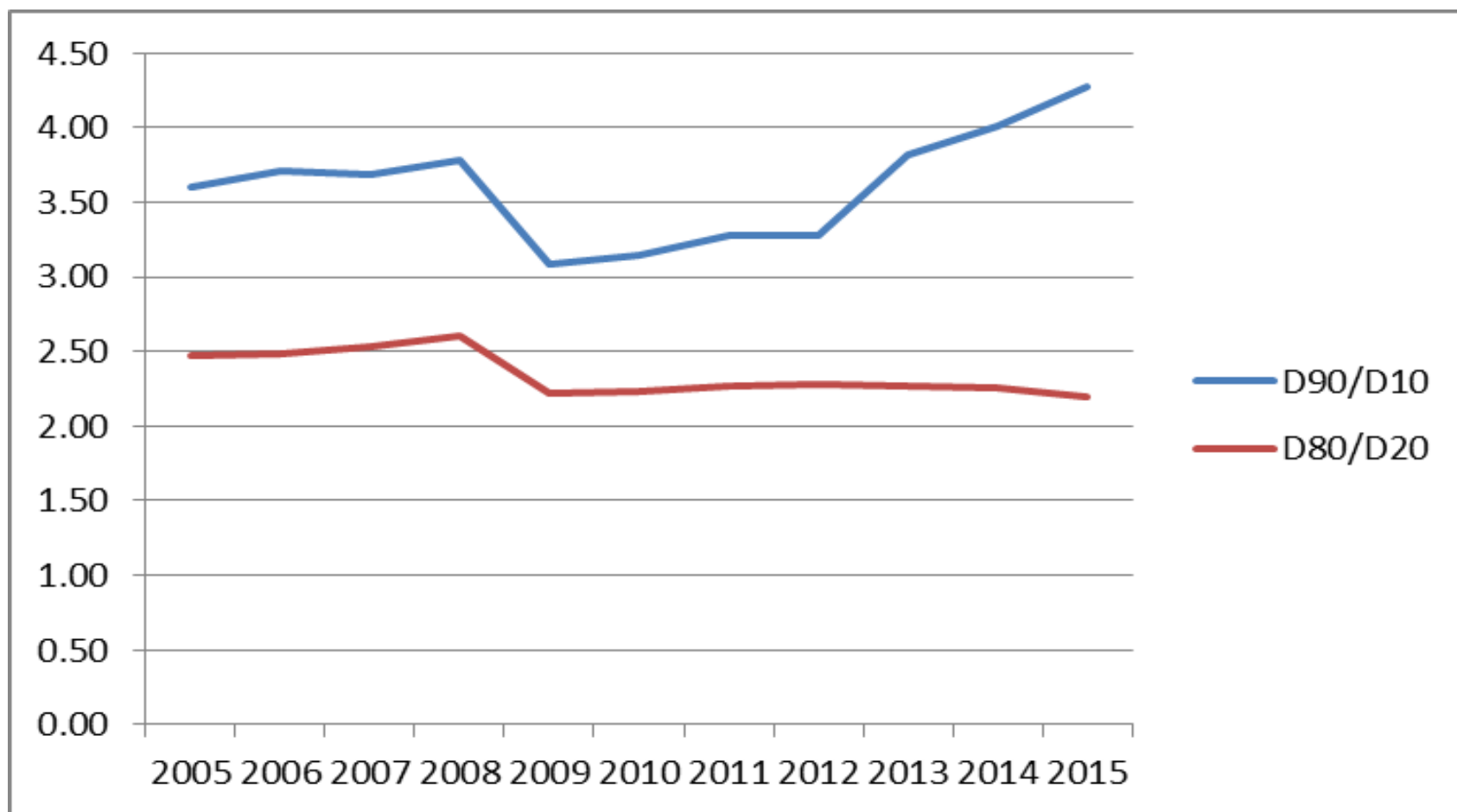
Záver: Odbory v neľahkej pozícii ochrany kmeňových zamestnancov a zároveň vzrastajúci počet agentúrnych na pracovisku

Mzdové nerovnosti na rovnakej úrovni

Maloobchod

- Jedno z najhoršie platených odvetví, za 2015 priemerná mzda 604 EUR
- Zamestnanosť 163 390 ľudí, rozdiel v platoch mužov a žien 28 %, zastúpenie žien 88 %
- **Zdroje nerovností:**
 - Veľká diverzifikácia plátov na manažérskych a nemanadžérskych pozíciách
 - Fluktuácia zamestnancov a regionálne rozdiely
 - Porušovanie pracovných podmienok (nadčasy, pracovné voľno, skátené úväzky)

Vývoj mzdových nerovností Maloobchod

Maloobchod

- **Kolektívne vyjednávanie v sektore**

- Uzatvára sa KZVS, ale nie je dohodnutá minimálna mzda nad rámec zákona, ani žiadne jej zvyšovanie

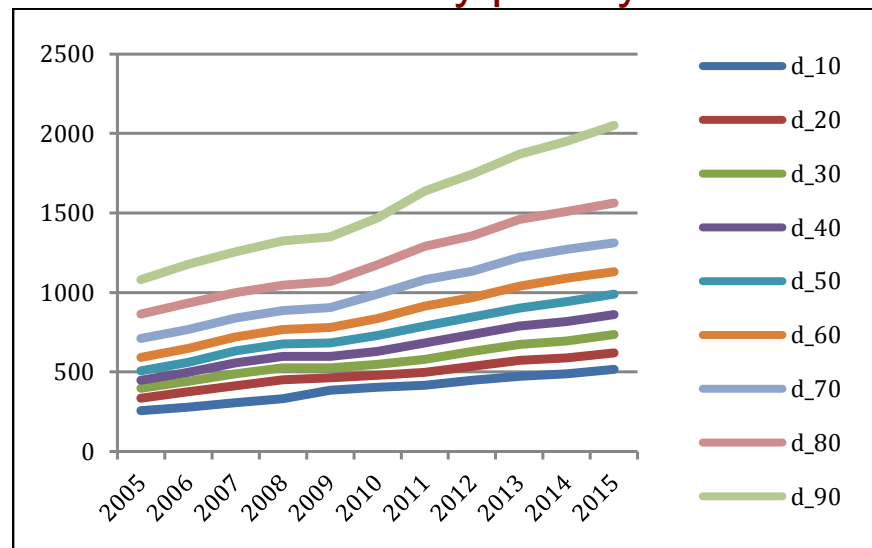
- **Sociálni partneri**

- KZVS medzi OZ Pracovníkov obchodu a cestovného ruchu (cca 25 000 členov) a Zväzom obchodu a cestovného ruchu (106 zamestnávateľov, cca 40 000 zamestnancov) tiež KZVS s COOP Jednota (cca 11 000 zamestnancov)
- KV častejšie v zahraničných podnikoch ako v domácich
- Zamestnávatelia oceňujú sociálny dialóg a spoluprácu odborov v odvetví, najmä kvôli monitorovaniu dodržiavania pracovných podmienok

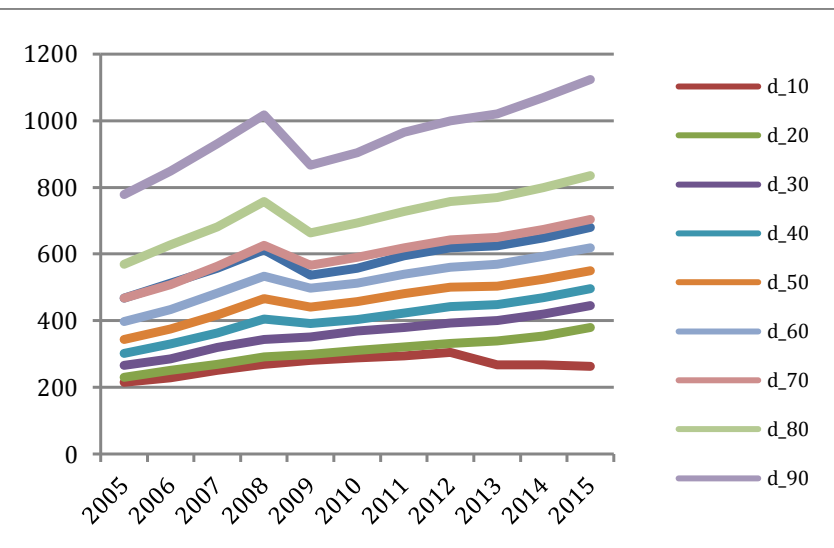
Záver: mzdové nerovnosti v sektore výrazné, sociálni partneri sa zameriavajú skôr na úpravu pracovných podmienok a ich dohľad

Porovnanie nominálnych miezd v sektoroch

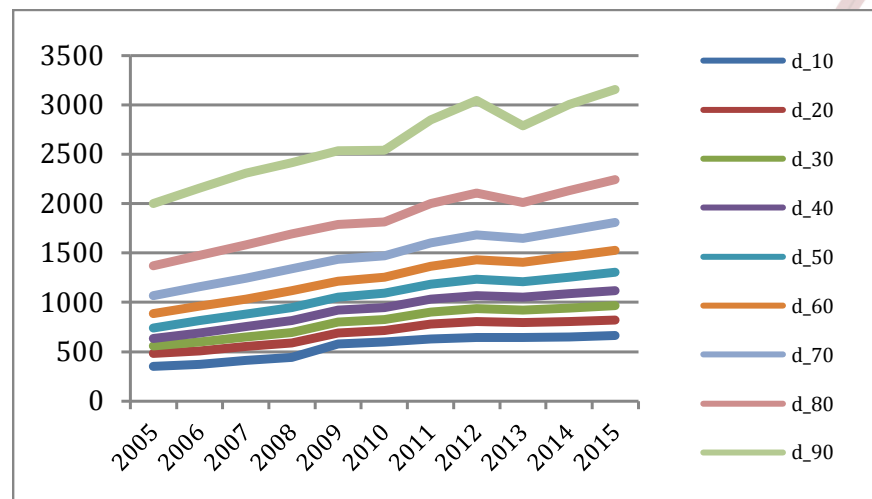
Graf 1: Automobilový priemysel

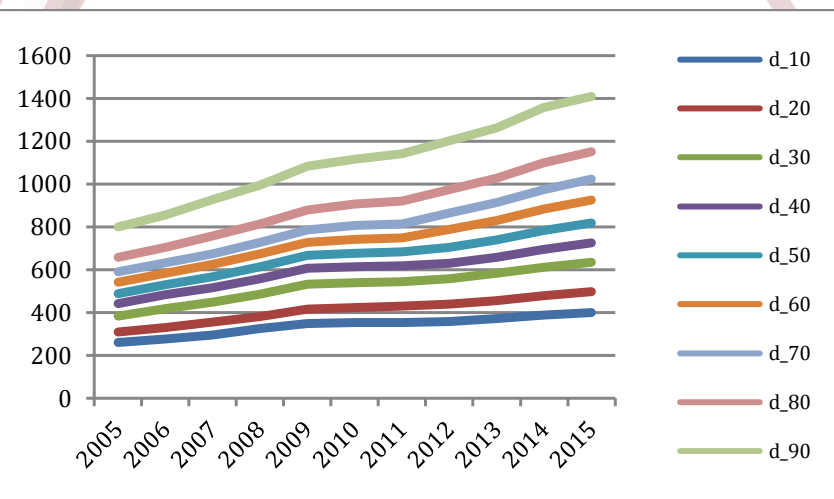
Graf 2: Maloobchod

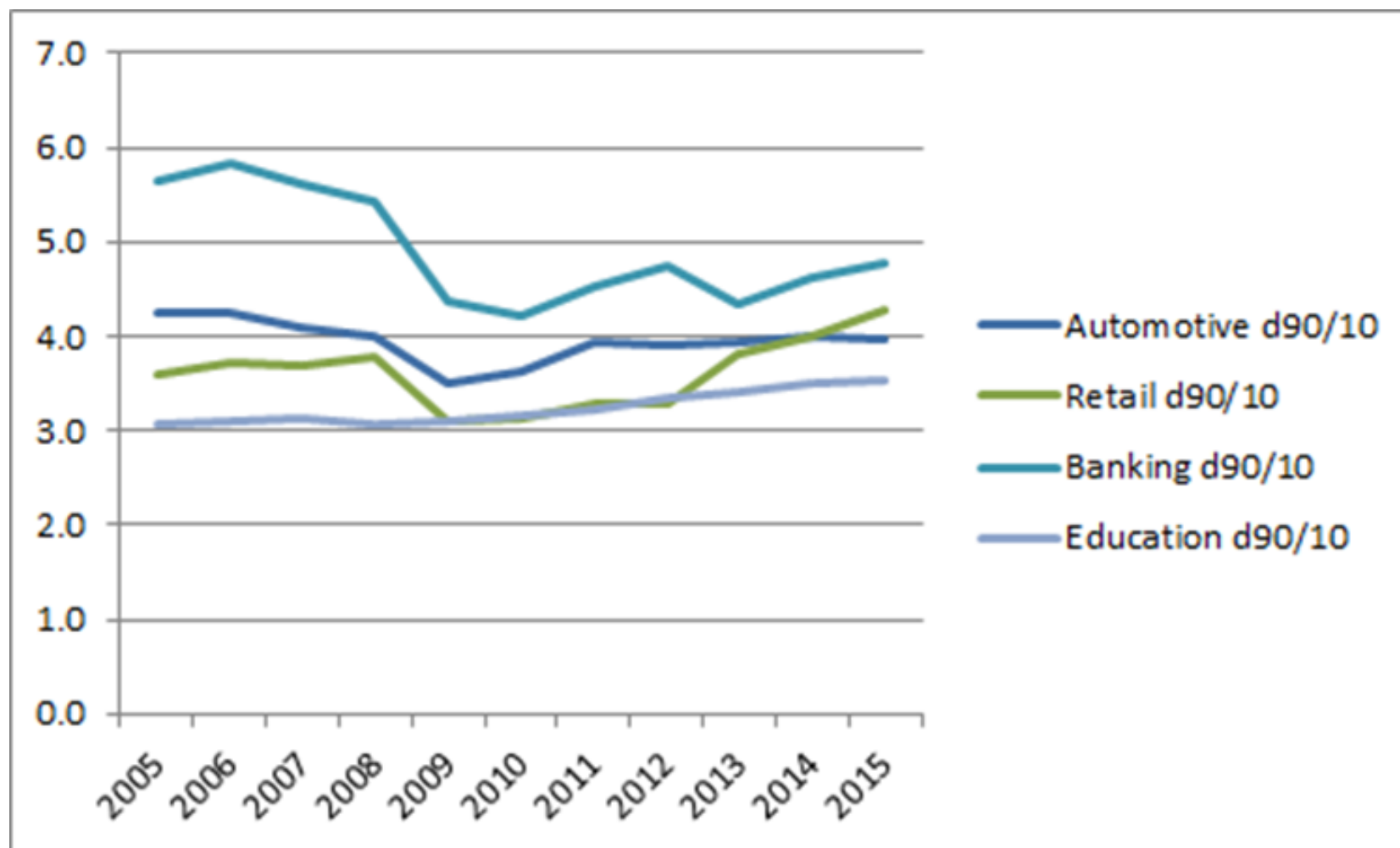
Graf 3: Bankovníctvo

Graf 4: Školstvo

Zdroj: Sociálna poisťovňa, data spracované Inštitútom zamestnanosti

Závery

- Vo všetkých sektoroch dochádza od 2013 k zvyšovaniu rozdielov u D90/D10 okrem automobilového priemyslu
- Stagnácia až pokles mzdových nerovností v širšom intervale D80/D20
- Najväčšie mzdové rozdiely má bankovníctvo, najnižšie školstvo
- **Sektorový sociálny dialóg sa odráža vo vývoji nerovností**
- KZVS v automobilovom priemysle definuje mzdové tarify a ich systematickým zvyšovaním **prispirieva k redukcii mzdových nerovností**

ĎAKUJEME ZA POZORNOST

maria.sedlakova@celsi.sk
monika.martiskova@celsi.sk
marta.kahancova@celsi.sk

CELSI

www.celsi.sk

CENTRAL
EUROPEAN
LABOUR
STUDIES
INSTITUTE